

Desátá Mezinárodní olympiáda v lingvistice

Lublaň (Slovinsko), 30. července – 3. srpna 2012 r.

Úlohy soutěže jednotlivců

Nepřepisujte texty úloh. Řešte každou úlohu na zvláštním listu (nebo listech) papíru. Na každém listě napište číslo úlohy, číslo Vašeho místa a Vaše příjmení. Jenom v tomto případě může být garantováno přesné hodnocení Vaší práce.

Odpovědi mají být odůvodněny. Dokonce správná odpověď bude hodnocena nízko, když je uvedena bez žádného odůvodnění.

Úloha č. 1 (20 bodů). Je dáno několik vět v centrálním nářečí jazyka dyirbalština a odpovídající jim překlady do češtiny:

1. **bayi yaṛa ṅuṅṅaymuṅa baṅgu gurugugu biṅgunman.**
Chlast unavuje muže, který je vždy obviňovan.
2. **balan yabu bimabanṅalṅaymuṅa baṅgul yaṛaṅgu guliṅgu ṅuṅṅaju.**
Silný muž obviňuje matku, která vždy sleduje smrtonoše.
3. **balan waymin bambun baṅgu ṅugaṅgu ṅamiman.**
Cukr dělá zdravou tchyni tlustou.
4. **bala yila wura baṅgul bargandu biṅgundu ṅuniṅu.**
Unavený klokan wallaby hledá malé pero.
5. **balan malayigara baṅgu garandu biṅgunman.**
Kouř unavuje štíra.
6. **bala gurugu baṅgul ṅumaṅgu munduṅgu diṅbanu.**
Uražený otec nese chlast.
7. **bayi midin baṅgun bimauṅgu malayigaraguṅinaymuṅagu banṅan.**
Smrtonoš, který vždy hledá štíry, sleduje possuma.
8. **bayi gubimbulu biṅgun baṅgu gurugugu ṅaṅunman.**
Chlast uspává unaveného lékaře.
9. **bala garan baṅgul biṅṅiriṅṅu banṅan.**
Ještěrka sleduje kouř.
10. **balan duṅan baṅgul yiriṅṅilagu ṅuniṅu.**
Vážka hledá kopřivák.
11. **bala ṅuga baṅgun yabuṅgu ṅaṅilmuṅagu diṅbanu.**
Matka, která je vždy zanedbávána, nese cukr.
12. **bala diṅan ṅaṅiṅ baṅgul gubimbulugu ṅamiṅgu bilmban.**
Tlustý lékař tlačí velký kámen.
13. **bala garan baṅgun waymindu diṅbanbilmbalṅaymuṅagu buṅan.**
Tchyně, která vždy tlačí kameny, se dívá na kouř.
14. **balan baṅgay waṛu baṅgun bundiṅṅu ṅaṅiṅṅu ṅuniṅu.**
Velký luční koník hledá ohnuté kopí.
15. **bayi biṅṅiriṅ biṅgun baṅgul ṅalṅaṅgu mugurugu buṅan.**
Tichý kluk se dívá na unavenou ještěrku.
16. **bayi ṅuma guli baṅgul yaṛaṅgu banṅalmuṅagu munduman.**
Muž, který je vždy sledován, uráží silného otce.

(a) Jakýsi lingvista si myslel, že v jedné z výše uvedených vět v dyirbalština je chyba. Ve skutečnosti není tam žádná chyba. Vysvětlení toho, co se mu zdálo divné, je v tom, že jeden z živočišných druhů je v jednom z dyirbalštinaských mýtů považován za „staré ženy“. Které je to zvíře? Co lingvista považoval za chybu?

(b) Přeložte do češtiny:

17. **balan ɲalŋga baŋgul ŋumaŋgu guniymuŋagu bambunman.**

18. **bala diban bilbalmuŋa baŋgun biŋʃiriŋʃu guniŋu.**

19. **bayi bargan baŋgul yaŋaŋgu gubimbuluŋuŋanaymuŋagu baŋʃan.**

(c) Je dáno ještě tři slova v dyirbalštinaštině:

bayimbam — larva, housenka;

mugunanʃa — teta (matčina starší sestra);

muŋga — hlasitý hluk.

Přeložte do dyirbalštinaštiny:

20. Malý klokan wallaby se dívá na vážku.

21. Teta, která je vždy sledována, ohýbá pero.

22. Spací vačice zanedbává hlasitý hluk.

23. Housenka hledá muže, který vždy nese kameny.

⚠ Jazyk dyirbalština náleží do pama-nyunganské rodiny; je to zanikající domorodý jazyk mluvený na severovýchodě australského státu Queensland.

ŋ = *n* ve slově *banka*.

ɲ = *ň* ve slově *kůň*; **ʃ** je ploziva (jako **d**), vytvářena na stejném místě v ústech jako **ɲ**.

Smrtonoš je australský jedovatý had. Klokan wallaby je malý druh klokana. Vačice je australský stromový vačnatec. Kopřiváky jsou rod keřů a stromů s žahavými chlupy, z nichž některé jsou nebezpečné pro člověka.

—*Artūrs Semeņuks*

Úloha č. 2 (20 bodů).

	umbu-ungučtina		umbu-ungučtina
10	<i>rureponga talu</i>	35	<i>tokapu rureponga yepoko</i>
15	<i>malapunga yepoko</i>	40	<i>tokapu malapu</i>
20	<i>supu</i>	48	<i>tokapu talu</i>
21	<i>tokapunga telu</i>	50	<i>tokapu alapunga talu</i>
27	<i>alapunga yepoko</i>	69	<i>tokapu talu tokapunga telu</i>
30	<i>polangipunga talu</i>	79	<i>tokapu talu polangipunga yepoko</i>
		97	<i>tokapu yepoko alapunga telu</i>

telu < yepoko

- (a) Zapište číslicemi: *tokapu polangipu*,
tokapu talu rureponga telu,
tokapu yepoko malapunga talu,
tokapu yepoko polangipunga telu.

- (b) Zapište v umbu-ungučtinačtině: 13; 66; 72; 76; 95.

⚠ Jazyk umbu-ungučtina náleží do trans-novoguinejské rodiny. Mluví jím asi 34 200 lidí v Papui-Nové Guineji. —*Ksenija Gilarovová*

Úloha č. 3 (20 bodů). Je dáno několik vět v baskičtině a odpovídající jim překlady do češtiny v přeházeném pořadí. Jedna z českých vět odpovídá dvěma větám v baskičtině:

ahaztu ditut, ahaztu zaizkit, ahaztu zaizu, hurbildu natzaizue, hurbildu zait,
lagundu ditugu, lagundu dituzu, lagundu dute, lagundu nauzue, mintzatu
natzaizu, mintzatu gatzaizkizue, mintzatu zaizkigu, ukitu ditugu, ukitu naute

zapomněl jsi na něj, hovořili s námi, přistoupil jsem k vám, hovořil jsem s tebou, pomohli jsme jim, pomohli jste mi, přistoupil ke mně, dotkli jsme se jich, dotkli se mě, pomohl jsi jim, pomohli mu, hovořili jsme s vámi, zapomněl jsem na ně

- (a) Určete správná zobrazení.
(b) Přeložte do baskičtiny: *dotkl jsi se mě, přistoupili ke mně*.
(c) Přeložte do češtiny: *lagundu dut, hurbildu gatzaizkizu*.
(d) Jednu z českých vět se dá přeložit do baskičtiny ještě jedním způsobem. Najděte tu větu a uveďte druhý možný překlad.

—*Natalja Zajiková*

Úloha č. 4 (20 bodů). Někjaký lingvista se rozhodl napsat gramatiku jazyka teopština. Nejprve žádal od svých informátorů, aby překládali jednotlivé věty do své mateřštiny. Tohleto dostal:

1. Udeřil jsi mě.	<i>Ean paa tasu anaa.</i>
2. Snědl rybu.	<i>Eove paa ani bona iana.</i>
3. Udeřili jsme dítě.	<i>Enam paa tasu a beiko.</i>
4. Muž viděl tašku.	<i>A otei paa tara bona kae.</i>
5. Chlapec zabil ho.	<i>A visoasi paa asun bona.</i>
6. Viděl jsem jídlo.	<i>Enaa paa tara a taba'ani.</i>
7. Slyšeli jste ho.	<i>Eam paa baitono e.</i>
8. Dal jsem kokos mužovi.	<i>Enaa paa hee a otei bona overe.</i>
9. Žena dala vám jídlo.	<i>A moon paa hee ameam bona taba'ani.</i>
10. Udeřil jsem tě kamenem.	<i>Enaa paa tasu vuan a vasu.</i>
11. Zabili ženu sekerou.	<i>Eori paa asun bona moon bona toraara.</i>
12. Nazvali jsme chlapce čarodějem.	<i>Enam paa dao a visoasi bona oraoraa.</i>

(a) Přeložte do češtiny:

13. *Eam paa ani a overe.*
14. *Ean paa tasu a oraoraa bona kae.*
15. *Eove paa tara ameam.*

(b) Přeložte do teopštinaštiny:

16. Dali jsme ti jídlo.
17. Nazval mě dítětem.
18. Zabil jsem ho tím (*dosl* jím).
19. Čaroděj dal rybu chlapcovi.

Později lingvista zaznamenal spontánní řeč v teopštinaštině a doplnil svou gramatiku. Zde jsou některé úryvky z dialogů v teopštinaštině a odpovídající jim překlady do češtiny. Kontext, ve kterém zazněly ty věty, je uveden v závorkách.

20. (Co se tehdy stalo s ženou?)	<i>A moon paa tara bona oraoraa.</i>	Žena viděla čaroděje.
21. (Proč nezůstalo žádné jídlo?)	<i>A taba'ani paa ani nam.</i>	Snědli jsme jídlo.
22. (Proč plakal chlapec tak hořce?)	<i>A visoasi paa tasu a otei bona overe.</i>	Muž udeřil chlapce kokosem.
23. (Kde je taška?)	<i>A kae paa hee naa a beiko.</i>	Dal jsem tašku dítěti.

(c) Přeložte věty mimo závorky do teopštinaštiny:

24. (Proč byl čaroděj uražen?) Nazvali čaroděje ženou.
25. (Proč je ta sekerá mokrá?) Chlapec zabil rybu sekerou.

⚠ Jazyk teopština náleží do austronéské rodiny. Mluví jím asi 5 000 lidí v Papui-Nové Guineji.

Úloha č. 5 (20 bodů). Je dáno několik slov a slovních spojení v rotumanštině a odpovídající jim překlady do češtiny:

<i>'el'ele</i>	mělký	<i>mamasa</i>	pevný
<i>'ele</i>	být blízko	<i>matiti</i>	chlad
<i>'olo</i>	krájet	<i>matit mamasa</i>	led
<i>a'öf fau</i>	konec roku	<i>moafmofa</i>	poházený smetím
<i>fäeag 'u'u</i>	používat znakovou řeč	<i>niu</i>	kopra
<i>fau</i>	rok	<i>nu'suar tiro</i>	okno
<i>hafhafu</i>	skalnatý	<i>nu'sura</i>	dveře
<i>huag 'el'ele</i>	netrpělivý	<i>pala</i>	probodnout
<i>huag to'a</i>	odvážný	<i>piri</i>	kudrnatit se
<i>hül hafu</i>	foukat (o hurikánu)	<i>poagpoga = palpala</i>	děravý
<i>hün kia</i>	základ krku	<i>pogi</i>	noc
<i>huli</i>	otočit	<i>puhṛaki</i>	vřít, kypět
<i>huni</i>	dolní konec	<i>pulu</i>	lepidlo
<i>is 'ā</i>	zaostřený	<i>kālu</i>	náramek; obklopit
<i>is susu</i>	prsí bradavka	<i>riamrima</i>	lesklý
<i>lala</i>	hluboký	<i>rū huga</i>	bolení břicha
<i>maf tiro</i>	brýle	<i>to'a</i>	hrdina

(a) Uvedeny jsou rotumské názvy sedmi částí těla a odpovídající jim překlady do češtiny v přeházeném pořadí. Určete správná zobrazení:

'u'u, isu, kia, leva, mafa, susu, huga
prsa, oko, ruka, vlasy, srdce, šíje (krk), nos

(b) Přeložte do češtiny:

tiro, poga (podstatné jméno), *huag lala, haf puhṛaki, maf pogi = maf pala*.

(c) Přeložte do rotumanštiny:

kulatý; krájet kopru; kudrnaté vlasy; lepkavý; blikat; smetí.

(d) Uvedeného materiálu nestačí k tomu, aby se mohlo přeložit 'slovo' a 'vyčerpat' do rotumanštiny s jistotou. Jaké jsou teoreticky možné překlady těchto slov do rotumanštiny?

⚠ Rotumský jazyk náleží do austronéské rodiny. Mluví jím asi 9000 lidí ve Fidži.

' je souhláska (tzv. ráz); *a* je otevřené *o*; *ā* je otevřené *e* (slovenské *ä*); *ō* = německé *ö*; *ū* = německé *ü*. Značka „~“ označuje délku samohlásky.

Kopra je sušené jádro kokosového ořechu.

—Boris Iomdin, Aleksandr Piperski

Redakce: Aleksandrs Berdičevskis, Světlana Burlaková, Ivan Deržanski (odp. red.), Hugh Dobbs, Ľudmila Fjodorovová, Dmitrij Gerasimov, Ksenija Giľarovová, Gabrijela Hladniková, Boris Iomdin, Bruno L'Astorina, Li Džägju, Aleksejs Peguševs, Aleksandr Piperski, Marija Rubinštějnová, Rosina Savisaarová, Artūrs Semeņuks, Pavel Sofroniev.

Český text: Ivan Deržanski, Irina Pinchasiková.

Hodně štěstí!